

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Микола РЯБИЙ, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2022 році Міжнародний гуманітарний університет за спеціальністю «Фармація, промислова фармація», аспірант Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Садівництво та виноградарство».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове, від 04 травня 2026 року № 3а в складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Людмили ГЕРУС, доктора сільськогосподарських наук, завідувачки відділу селекції, генетики та ампелографії Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України;

Рецензентів – Ніни МУЛЮКІНОЇ, доктора сільськогосподарських наук, член-кореспондента НААН, старшого наукового співробітника, заступника директора з наукової роботи Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України;

Ірини ІЩЕНКО, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, завідувачки сектору підготовки наукових кадрів Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України;

Офіційних опонентів – Володимира ТУРЕНКА, доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри зоології, ентомології, фітопатології, інтегрованого захисту та карантину рослин

ім. Б. М. Литвинова Державного біотехнологічного університету МОН України;

Наталії ТЕСЛЮК, кандидата сільськогосподарських наук, доцента кафедри мікробіології, вірусології та біотехнології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України,

на засіданні 10 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство Миколі РЯБОМУ на підставі публічного захисту дисертації «Удосконалення біотехнологічних прийомів оздоровлення садивного матеріалу винограду» за спеціальністю 203 Садівництво та виноградарство.

Дисертацію виконано в Національному науковому центрі «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове.

Науковий керівник – Людмила КОНУП, доктор сільськогосподарських наук, старший дослідник, Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України, завідувачка лабораторії вірусології і мікробіології.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Здобувач має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з яких п'ять – статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, одна – стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Konup L., Pikovskyi M., Riabyi M., Kyryk M., Konup A. Bacterial tumor of grapevine and prospects for its biological control. *Plant and Soil Science*. 2024. Vol. 15, No. 4. P. 54–67. <https://doi.org/10.31548/plant3.2024.54>
2. Зеленянська Н. М., Рябий М. І. Застосування методу апікальних меристем для розмноження винограду *in vitro*. *Вісник Уманського національного університету садівництва*. 2024. № 2. С. 55–61. <https://doi.org/10.32782/2310-0478-2024-2-55-61>
3. Конуп Л. О., Рябий М. І., Ніколаєва Н. І., Конуп А. І., Чистякова В. Л., Вуск А. О., Кирик М. М., Власов В. В. Коротковузля виноградної лози на виноградниках Одеської області: діагностика та перспективи оздоровлення методом термічної обробки. *Карантин і захист рослин*. 2025. № 1. С. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.36495/2312-0614.2025.1.14-19>
4. Зеленянська Н. М., Рябий М. І. Оздоровлення винограду у культурі тканин і органів *in vitro*. *Аграрні інновації*. 2025. №. 33. С. 121–129. DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.33.20>
5. Зеленянська Н. М., Рябий М. І. Практичні аспекти оздоровлення винограду в культурі *in vitro*. *Таврійський науковий вісник*. 2025. Вип. 146. Частина 1. С. 114–126. DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.146.1.13>
6. Зеленянська Н. М., Рябий М. І. Хіміотерапія винограду *in vitro*. *The scientific heritage* (Budapest, Hungary). 2025. No. 175. P. 3–9. DOI: 10.5281/zenodo.18077199

У дискусії взяли участь і висловили зауваження:

Володимир ТУРЕНКО, офіційний опонент, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри зоології, ентомології, фітопатології, інтегрованого захисту та карантину рослин ім. Б. М. Литвинова, Державний біотехнологічний університет МОН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У роботі приводиться тільки наявність та відсутність ознак хвороби. Цікаво

побачити оцінку інтенсивності її розвитку. Це є важлива характеристика взаємодії рослини і патогена.

2. Чому Ви вибрали для дослідження саме ці два сорти: «Каберне Совіньон» і «Одеський чорний», чи можна стверджувати, що саме ці сорти більш сприятливі до ураження цими фітопатогенами порівняно з іншими. Наскільки це може бути не випадковість? Адже фон природний. Виділяти сорти за сприятливістю краще на штучному фоні, у тому числі й у польових умовах.

3. Відомо, що всі сорти мають схильність до ураження цими патогенами, але розвиток хвороб на вибраних Вами сортах для дослідження може проходити по різному. Саме це і є їх сортові особливості, чи ні?

4. У роботі доцільно було б конкретизувати кількість обстежених рослин та обсяг вибірки під час фітосанітарного моніторингу.

5. У підрозділі 3.2.1 оцінку шкідливості *GLRaV-3* доцільно було б доповнити статистичними показниками.

6. У роботі переконливо доведено, що озельтамівір має значно меншу фітотоксичність щодо ініціальних експлантів винограду, забезпечуючи високу регенерацію, порівняно з рибавірином. Проте в огляді літератури та результатах роботи недостатньо розкрито теоретичне обґрунтування такої різниці.

7. У тексті дисертації зустрічаються граматичні помилки, невдалі вирази та інші недоліки редакційного характеру.

Наталія ТЕСЛЮК, офіційний опонент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри мікробіології, вірусології та біотехнології, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова МОН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Недостатньо розмежовано ефект складу середовища та ефекту окремих компонентів. У МС 1 та МС 2 одночасно змінено кілька параметрів: концентрації вітамінів, мезоінозиту, 6-БАП, ГК₃ та CaCl₂. Тому висновок про перевагу МС 2 є практично корисним, але не дозволяє встановити, який саме

компонент або їх комбінація визначили підвищення приживлюваності та регенерації.

2. Порівняння двох способів термотерапії ускладнене різними типами експлантів після обробки. У варіанті 1 після термотерапії висаджували апікальні меристеми на МС 2, а у варіанті 3 - верхівки пагонів 4–5 мм та одновічкові мікрочубуки на МС. Тобто одночасно змінюються тип експланта, його розмір і середовище культивування. Через це різницю в приживлюваності та морфогенезі не можна пояснити тільки послідовністю «термотерапія ↔ меристема».

3. У дослідженнях оздоровлення винограду від *GLRaV-3* використано тільки два сорти - «Одеський чорний» та «Каберне Совіньйон». Враховуючи відомі сортові відмінності у морфогенетичному потенціалі, чутливості до термотерапії та ефективності елімінації вірусів, зроблені висновки щодо оптимальних параметрів оздоровлення доцільно розглядати насамперед для досліджених генотипів. Виникає питання універсальності запропонованих підходів.

4. Потребує уточнення обґрунтування вибору окремих концентрацій віруцидних препаратів та тривалості хіміотерапії.

5. Бажано більш чітко підкреслити інноваційність поєднання методів (апикальні меристеми, термотерапія, хіміотерапія).

6. Зважаючи на те, що основну частку витрат (понад 75 %) формує двоетапна діагностика (ІФА+ПЛР) у розрахунку на малу партію (100 експлантів), у межах дискусії хотілося б почути думку здобувача: як зміниться собівартість одного оздоровленого мікроклону у разі виробництва великих об'ємів оздоровлених мікроклонів?

7. У тексті дисертаційної роботи присутні нечисленні орфографічні та стилістичні помилки.

Наведені зауваження мають переважно дискусійний характер, не знижують наукової та практичної цінності виконаної роботи і можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

Ніна МУЛЮКІНА, рецензент, доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» НААН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У літературному огляді детально розглянуто світовий досвід елімінації вірусу скручування листя-3 (*GLRaV-3*) та бактеріального раку (*Rhizobium radiobacter*). Проте автор недостатньо висвітлив питання можливої взаємодії між вірусними та бактеріальними патогенами за їхнього сумісного ураження лози в полі. Оскільки саме така ситуація найчастіше спостерігається. Чи існують такі дані?
2. В Україні, в нашому інституті, були започатковані роботи (Мілкус Б. Н., Щербіна А. В.) щодо оздоровлення винограду у культурі тканин і органів *in vitro* і здобувач на цьому наголошує у підрозділі 1.4. З огляду на це, хотілося б почути Вашу думку щодо новизни та практичних переваг запропонованих Вами протоколів термотерапії.
3. У четвертому розділі показано, що найменший розмір апікальної меристеми (0,2–0,4 мм) забезпечує максимальну елімінацію вірусу, але призводить до зниження приживлюваності та регенерації експлантів. Здобувач пропонує комбінувати більші меристеми (0,5–0,7 мм) із термо- або хіміотерапією. Але в літературі зустрічається інформація про можливий ризик виникнення соматоклональної варіабельності (генетичних або морфологічних відхилень у регенерантів) внаслідок сумісної дії двох стресових факторів – екстремальної температури (37 °C протягом 8 тижнів) та хімічних мутагенів, яким частково є рибавірин.
4. Не зовсім зрозумілі терміни, коли проводилася ідентифікація збудника хвороби скручування листя винограду до- та після оздоровлення.

Ірина ІЩЕНКО, рецензент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувачка сектору підготовки наукових кадрів ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» НААН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. В огляді літератури здобувач детально описує світові технології термотерапії та кріотерапії (заморожування меристем у рідкому азоті) як методів елімінації вірусів. Однак автор майже не приділив уваги методу електротерапії (дії слабкого електричного струму на експланти), який останнім часом активно позиціонується як менш енергоємна альтернатива класичній термотерапії. Чому цей напрямок залишився поза увагою аналізу?
2. У роботі досліджувалися червоноягідні сорти, але немає інформації щодо виявлення симптомів хвороби скручування листя і бактеріального раку на білоягідних сортах. Було б цікаво порівняти такі дослідження.
3. Ефективність оздоровлення рослин-регенерантів здобувач оцінював переважно на етапі отримання. Разом з тим не наведено результатів подальшого моніторингу оздоровлених рослин після адаптації або висаджування, що дозволило б оцінити стабільність безвірусного статусу та довготривалий ефект застосованих методів.
4. У розділі 3 автор детально ідентифікує два хронічні патогени – 3-й вірус хвороби скручування листя та бактерію *Rhizobium radiobacter*. Проте у розділі чотири схеми оздоровлення (термотерапія та хіміотерапія) дослідження спрямовані виключно на елімінацію вірусу. Оздоровлення від бактеріального раку за допомогою антибіотиків чи інших агентів у роботі не наводиться. Чому здобувач обмежився тільки вірусною елімінацією?

Людмила ГЕРУС, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор сільськогосподарських наук, завідувачка відділу селекції, генетики та ампелографії ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» НААН України.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Людмила КОНУП, науковий керівник, доктор сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувачка лабораторії вірусології і мікробіології ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» НААН України.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Миколі РЯБОМУ ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 203 Садівництво та виноградарство.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Людмила ГЕРУС